

Martin Buber v svoji knjigi Jaz in ti poudarja, da so vse temeljne besede našega življenja v paru. Življenje lahko živiva kot jaz–ono ali pa kot jaz–ti. Moški in ženska razvijata svoj jaz v odnosu s stvarmi in ljudmi. Odnose s stvarmi je mogoče meriti, šteti, jih posedovati, z njimi manipulirati in jih spreminjati. Stvari posedujemo. Odnos s ljudmi pa je srečanje, preseganje. Z drugim lahko sem, ne morem ga pa posedovati.

Moški in ženska sva bitji odnosov. Ni jaza, ki bi bil neodvisen od ti-ja. »Ti« me omogoča, kliče, utemeljuje in presega. Ne gre torej zgolj za vprašanje »Kdo sem?«, ampak za vprašanje »Pred kom sem?«. Po svoji istovetnosti se sprašujem zato, ker mi drugi omogoča, da se istovetim, me primora ali me povabi.

V začetku življenja je moj svet egocentričen in vezan na izkušnjo telesa. »Ti« doživljam kot zaščito ali grožnjo: odsotnost, zapuščenost. V trenutku, ko pridemo do te stopnje razvoja, da se jaz ne more več sam preskrbeti, se pojavi »ti«. Ta »ti« je lahko dober, prijeten, koristen in uporaben. Lahko pa je hudoben, neprijeten, nekoristen in ogroža naše življenje. Doživljamo ga kot dobrotnika ali kaznovalca.

Ko »ti« izgovorimo nezrelo, v resnici podaljšujemo zgolj svoj lastni jaz. Svoj jaz projiciramo. »Ti« je le podružnica mojega jaza. Včasih ostanemo nezreli vse življenje. Ne dozorimo, vse dokler ne spoznamo in ne sprejmemo, da »ti« ni moj jaz niti mi ne pripada. Kadar pomešamo »jaz« z »moj«, preidemo iz biti na imeti. Še več, pademo v tiranijo posedovanja. »Doživljam, da sem manj jaz, dokler drugo ali drugi ni moj.« »Kadar imam manj, sem manj.«

Temeljna »ti-ja« sta oče in mati. V odnosu z njima je vzniknil moj jaz, ki lahko nekega dne izreče »ti«. Od odnosa, ki ga imam s tema dvema »ti-jema«, je odvisen razvoj mojega jaza. Vsakdo je kot otrok najprej doživljal, da je vse dobro zunaj mene. Odvisen sem od nečesa, česar ne morem nadzorovati ali pa si s težavo predstavljam, da lahko nadzorujem in s svojim vedenjem manipuliram. Res je, da kot majhen otrok to dobroto zunaj sebe lahko pokličem. Naučim se klicati in manipulirati z jokom. Če se počutim zapuščenega, je to zato, ker sem »slab«, ker je moj »jaz slab«. Tako doživljam. S prvima dvema »ti-jema« se torej lahko vzpostavi zdrav ali pa bolan odnos. Zdrav je takrat, ko temelji na ljubezni in mejah, ki ta odnos povezujejo in gradijo.

Nezdrav pa je takrat, ko doživljam neljubezen in nezanimanje staršev. Naučim se, da nisem vreden. Izkušnja zapuščenosti ali nezaslužena kazen še poslabša slabšalno izkušnjo besedice »ti«.

A vendar ni osebne rasti brez jaz–ti. »Brez tebe nisem nič« ali »s teboj sem vse« sta lahko naši fantaziji o izničanju ali vsemogočnosti. Obe nam kradeta ravnovesje zrelosti. Niti prva niti druga fantazija ni resnična. Ni res, da sem brez tebe nič. Niti ni res, da sem s teboj vse. Zrela resničnost pa je v tem, da mi »ti« razodevaš, kdo sem »jaz« in kdo si ti. Jaz ti pustim, da si ti. Sva jaz–ti. Sva odnos, razmerje in srečanje.

Pri srečanju dveh »ti-jev« lahko pride do vsaj šestih strahov, ki srečanje otežujejo ali pa ga naredijo za lažno. Prvi je strah, da bi me drugi izničil. Gre za fantazijo, da nisem nič in nihče za drugega. Strah, da me bo drugi prezrl, da me ne bi opazil in videl. V resnici je, kakor da me ne bi videl, kajti njegov pogled iz mene ne dela nekoga, ki je vreden ljubezni.

Drugi je strah, da bi me drugi uporabil in manipuliral, kakor da sem stvar, ki se lahko uporabi in odvrže. Ta strah je zelo pogost, ker je značilen za potrošniško družbo in razosebljene medčloveške odnose. Država in njene institucije mi nenehno govorijo, da sem zgolj EMŠO, davčna ali TRR-številka.

Tretji strah je, da bi me drugi absolutiziral, malikoval, in bi mu moral pomeniti vse. Tveganje in strah, ki ga to povzroča, sta zelo stvarna. Če mi drugi podeli vso moč nad seboj in nisem dovolj močan, da bi postavil meje in ga postavil v njegove prave okvire, se bom čutil prisiljenega, da mu pomenim vse. Poskušal bom odgovoriti na vsa njegova pričakovanja. Trudil se bom, da bo drugi v meni našel vse, kar potrebuje za svoj osebni razvoj.

Drugi se ne zaveda, da s tem, ko daje meni takšno moč, vara tudi samega sebe. Pod krinko občudovanja in hvale pa manipulira tudi mene.

Četrty strah je, da bi me drugi podredil ali bi se mi podredil. S tem me spremeni v žrtev ali tirana. Res je, da težava korenini v vedenju drugega, a to v meni povzroča strahove pred »ti-jem« in ustvarja neprijetno vzdušje v odnosu.

Peti strah je, da bi drugi od mene zahteval mojo spremembo. »Ti« postane za moj »jaz« grožnja, če od mene zahteva spremembo po svojih lastnih merilih in pogledu na svet, ki ga določajo njegove potrebe.

Sprememba je tista, ki daje življenju moč. Če pa jo nekdo od nas zahteva in nam jo vsiljuje, doživljamo strah ali pa se spremenimo zgolj na zunaj, ni pa ponotranjenja. Spremembe vedenja zato, da bi zadovoljili pričakovanja drugega, puščajo v nas upor in trajajo le, dokler ima drugi nad nami oblast.

Šesti strah je, da bi drugi ustvaril v meni potrebo po sebi, potem pa bi me zapustil. »Ti«, ki mi je pomagal, da sem sam to, kar sem, ustvari v meni potrebo ali željo, da bi bil z njim. Če po tem moje potrebe ne zadovolji, doživim močno frustracijo. Če je bil zame nekaj časa kakor »bog«, doživim še bolj negativno izkušnjo, kakor sem jo imel, preden sem ga srečal.

»Ti«, ki mi omogoča, da sem jaz–ti, bo pristen, če mi dovoli, da sva veliko več kakor dva. Resnični jaz–ti je vedno ploden in presegajoč. Odpre nas drugim »ti-jem«. Pokaže nam, da je drugi večji, kakor je on sam, in da sem jaz večji od samega sebe. To je stopnica za vstop na pot k skrivnostnemu večnemu Ti-ju. Moja

sposobnost ljubezni se ne izčrpa v jaz–ti. Njena moč prihaja od Njega, ki je onkraj mojega jaza, gre preko »ti-ja« in se odpre drugim. »Ti« me vabi, da grem iz sebe, da ga srečam, da presežem sebe in njega. »Ti« prebudi govorico in mi pomaga, da jecljajoče poimenujem bivanje, me kliče po imenu in me vabi, naj živim. »Ti« ni le cilj ljubezni, ampak je tudi njen posrednik. »Ti« me uči ljubiti. Dinamizem, ki se ga naučim in je globoko usidran v moji naravi, se razvija tako, da ga ni mogoče zadržati v ozkih mejah »ti-ja«. Ena od najpomembnejših nalog človeškega življenja je, da spremeni stvarnost v »ti-je«.

Ko se sreča s pomembnim »ti-jem«, stopi jaz iz anonimnosti, mu da ime in obličje, v katerem ga vidi in vidi sebe ter se hkrati presega. To se dogaja zdravo takrat, ko to, kar sem, izražam z vsem svojim bitjem (um, volja, čustvo) zdaj ter sem hkrati načrt in sprava s preteklostjo.

Obstajajo različne ravni odnosa:

1. Razumska raven. O drugem imam informacije. Poznam ga, kakor bi bil stvar. Lahko ga opišem, zberem o njem podatke, poznam njegovo naravo in njegov osebni slog bivanja v zgodovini. Če kognitivna raven vključuje poleg glave še srce, drugi zame ne bo več nekaj, kar poznam, ampak nekdo zame.
2. Čustvena raven. Drugega čutim kot »ti« s srcem in čustvenim odzivom, ki ga v meni prebujata. Moje srce živi od njega. A ne le od njega, ampak tudi z njim in zanj. Na tej ravni obstaja čustvena uglasenost, ki jazu omogoča, da stopi v notranjost »ti-ja«, spozna odmev njegovih čustev in čutenja ter ustvari vzdušje čustvene bližine, ki jo je mogoče zdravo živeti zelo lepo.
3. Energetska raven. Postanem jaz–ti. Sebe in njega imam rad tako, da imam rad njega. Življenje, ki se pretaka po jaz–ti, naju oba oblikuje in je večje od naju.
4. Raven samopreseganja. Za umevanje »ti-ja« si pomagajva z zgodbo Tonyja De Mella: Ljubimec je potrkal na vrata svoje ljubljene. »Kdo trka?« je vprašala ljuba. »Jaz.« je odvrnil ljubimec. »Potem pa kar odidi. V tej hiši ne moreva bivati ti in jaz.« Zavrtni ljubimec je odšel v puščavo. Tam je mesece in mesece premišljeval besede svoje ljubljene. Naposled se je vrnil in spet potrkal na vrata. »Kdo trka?« »Ti.« In vrata so se nemudoma odprla.

Srečanje med jaz in ti ni neodvisnost. Ni solastništvo časa ali življenja. Ni imeti otroke, denar in dobrine. Srečanje jaza in »ti-ja« je v svoji osvobajajoči in dozorevajoči razsežnosti svoboda, zastojnost, modrost, zagotovilo resnice jaz–ti. Ne izključuje tihega poslušanja »ti-ja«, ki me utemeljuje. Osvobaja me. Omogoča mi rasti tako, da samega sebe spoštujem in se imam rad v družbi z drugimi, ki jih jaz–ti potegne iz anonimnosti.

Vaje:

1. Po telesni umiritvi in sprostitvi si predstavlja samega sebe, kako sedi ob robu poti življenja. Počasi gredo pred teboj vsi »ti-ji«, ki so bili pomembni za tvoje življenje. Kaj čutiš? Ali sprejemaš njihovo sporočilo in jim pošiljaš svojega?
2. Sprosti se in se zavedaj dihanja. Predstavlja si »ti«, ki bi ti lahko resnično in globoko povedal, kdo si. Stopi v stik z njim. Posodi mu svoje besede, prisluhni mu in poslušaj, kaj pravi o tebi.
3. Počasi dihaj in v ritmu dihanja potihoma izgovarjaj: jaz sem jaz pred teboj; jaz sem jaz s teboj; jaz sem jaz brez tebe. Vse tri stavke dihaj pred vsakim pomembnim »ti-jem« svojega življenja. V globinah zasluži srečanje, odnos in presežnost le-tega.

Vir

Garcia-Monge, Jose Antonio (1997): Treinta palabras para la madurez. Desclee De Brouwer, Bilbao.